

ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ В УГОРЩИНІ

Годлевська К.В.

katehod89@gmail.com

***Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України***

Рівень освіти впливає на можливості людини у житті. Це стосується різних аспектів – від роботи, яку можна здобути, до середньої тривалості життя. Високоосвічені громадяни – рушійна сила розвитку, важлива складова економічного зростання і демократичного суспільства. Наявність освіти, особливо в глобальному середовищі, знижує ризик опинитися за межею бідності. Та чи гарантують сучасні середня та вища освіти конкурентоспроможність та компетенції дорослій людині? Не завжди. У такому разі громадяни можуть використовувати інший інструмент для отримання знань та набуття навичок, а саме – неформальну освіту. Вона допоможе компенсувати недостатню освітню підготовку у більш ранньому віці та уможливіє соціальну мобільність. І в цьому випадку якнайкраще підійдуть центри освіти дорослих.

Центри освіти дорослих, несучи суспільну відповідальність, є місцями соціальної інтеграції. Вони є цілісними, проте не одноманітними, освітніми майданчиками для різноманітних груп з різними стартовими позиціями і потребами у навчанні. Тільки вони здатні охопити настільки широкий діапазон послуг безперервного навчання, що кожен зможе знайти для себе доступну освітню пропозицію. У цьому контексті доцільність вивчення досвіду функціонування регіональних центрів освіти дорослих (далі – РЦОД) в Угорщині обґрунтовується низкою чинників, серед яких суттєве поглиблення європейської співпраці в освітній галузі, створення єдиного європейського освітнього простору, значні успіхи, яких досягла Угорщина у реформуванні системи освіти дорослих, посідають провідні позиції. Окрім того, не можна оминути факт, що Угорщина межує з Україною, є її партнером, країни мають подібні історико-політичні, соціально-економічні та суспільно-культурні умови розвитку, а їх народи – пріоритетні в цивілізаційному вимірі цінності.

Ефективне функціонування регіональних центрів освіти дорослих значною мірою залежить від нормативно-правового забезпечення. У нашому дослідженні виявлено, що нормативно-правову базу, яка регламентує роботу РЦОД, складають акти законодавчих органів, нормативно-правові документи Міністерства народного господарства (Міністерство фінансів до 2010 р. і з 2018 р.) тощо.

Основний закон, який наразі регулює надання освітніх послуг для дорослих, їх фінансування, а також контролює відповідні заходи в Угорщині – це Закон «Про освіту дорослих», що набув чинності 1 липня 2013 р. Згідно з чинним законодавством основною метою освіти дорослих в Угорщині є: загальноосвітня підготовка, професійна підготовка, корекція порушень, розвиток професійних знань та компетенцій, збільшення можливостей для працевлаштування, навчання протягом усього життя [2].

В Угорщині розмежують поняття навчання дорослих та освіта дорослих. Освіту дорослих визначають як форму навчання поза межами шкільної системи, в якій учасники не є студентами чи учнями навчальних закладів. Навчання дорослих ототожнюють з системою шкільної та університетської освіти, яка має державне фінансування. Учасники навчання дорослих мають статус студентів, а освіти дорослих – його не мають. Загалом, повна академічна освіта відноситься до сфери навчання дорослих, оскільки тільки дорослі люди старшого віку можуть почати навчання на цьому рівні [2].

У постанові уряду «Про процедуру отримання дозволу та вимоги щодо діяльності закладів освіти дорослих їх реєстрації та моніторингу діяльності» (№ 393 від 12.11. 2013) прописані основні вимоги до РЦОД та розкрито процедуру внесення закладів освіти дорослих у Національний реєстратор підготовки дорослих [3].

Важливими для діяльності РЦОД є Накази Міністерства народного господарства: «Про правила прийому громадян до закладів освіти дорослих, оплату послуг та штрафні санкції» (№ 56 від 04.12.2013); «План забезпечення якості освіти дорослих. Комітет освіти дорослих, його члени, обов'язки та правила функціонування» (№ 58 від 13.12.2013); «Про вимоги та процедуру реєстрації програм професійної підготовки для освіти дорослих і сертифікат (свідоцтво) про отримання професійної кваліфікації» (№ 59 від 13.12.2013); «Про діяльність експертів з підготовки дорослих та заходів програми «Освіта дорослих» (№ 14 від 31.03.2014); «Про вимоги та процедуру реєстрації мовних програм для дорослих і сертифікація їх учасників» (№16 від 04.04.2014).

Згідно з нормативно-правовими документами Угорщини, освіта дорослих може бути формальною, неформальною або інформальною. Освіта дорослих провадиться на базі шкіл, університетів, регіональних центрів підготовки, громадських організацій і безпосередньо на підприємствах.

Наразі в Угорщині функціонує 380 РЦОД. Основною метою діяльності регіональних центрів освіти дорослих Угорщині є: здійснення професійної підготовки на основі ліцензованих навчальних програм, управління освітою дорослих, просвітницька діяльність, організація, координація та проведення масових заходів [8]. Завдання РЦОД полягає в забезпеченні професійної експертизи та підготовки кадрів для освіти дорослих [8]. Крім того, РЦОД тісно співпрацюють з університетами, інститутами, науково-дослідними установами, центрами зайнятості, юридичним і фінансовим департаментами Міністерства.

Регіональні центри освіти дорослих здійснюють:

- організацію загальної та професійної підготовки (підвищення кваліфікації, здобуття нової професії, набуття компетентностей тощо);
- підготовку тренерів (організація і проведення загальноосвітніх та професійних тренінгів для тренерів);
- підготовку та видання електронних навчальних матеріалів для навчання;
- розробка загальноосвітніх і професійних навчальних програм для дорослого населення регіону;
- безкоштовне навчання громадськості;
- організацію і проведення професійних іспитів для андрагогів;

- організацію і проведення відкритих навчальних курсів для компаній, фермерів та державних установ (на основі моніторингу попиту);
- надання професійних консультативних послуг для різних категорій населення підприємств та організацій;
- організацію і проведення конкурсів і тендерів проектів з питань освіти дорослих;
- організацію і проведення професійних іспитів;
- маркетингову діяльність з освіти дорослих.

В Угорщині, курси для дорослих поділяються на 4 основні категорії (A, B, C, D): A – державні курси професійної підготовки, що внесені в Національний кваліфікаційний реєстр; B – всі інші курси, які не внесені в Національний кваліфікаційний реєстр; C – мовні курси; D – курси, що спрямовані на підвищення загальної грамотності, розвитку соціальної рівності та громадянської компетентності [5].

У Наказі Міністерства народного господарства «Про вимоги та процедуру реєстрації мовних програм для дорослих і сертифікацію їх учасників» (№16 від 04.04.2014) також визначено мінімальну кількість годин, які необхідно виконати на кожному рівні (A1–C2) та мінімальну кількість годин, які необхідні для початку навчання на наступному рівні [1].

Таблиця 1

**Мінімальна кількість годин мовних курсів за рівнями
(відповідно до Наказу Міністерства народного господарства «Про вимоги та
процедуру реєстрації мовних програм для дорослих і сертифікацію їх учасників»)**

№ п/п	Рівень володіння іноземною мовою за глобальною шкалою	Мінімальна кількість годин, які необхідні для початку навчання на наступному рівні	Мінімальна кількість годин, які необхідно виконати на даному рівні
1.	A1	90	90
2.	A2	180	90
3.	B1	300	120
4.	B2	540	240
5.	C1	780	240
6.	C2	960	180
Всього	-	-	960

Відповідно до цього Наказу, мовні курси можуть вести фахівці з освіти дорослих, які мають наукову ступінь філологічних наук з напрямом мови, який вони викладають, сертифікат володіння даною мовою не менше рівня C1 і стажування в країні, мову якої вони навчають, мають не менше 2-х років стажу в освіті дорослих [1]. У більшості РЦОД проводять курси різних категорій.

З метою постійного підвищення якості навчальної діяльності РЦОД здійснюють зовнішню оцінку власної діяльності закладу не рідше одного разу на два роки. Основними закладами, що контролюють якість освіти доросли є: Національний інститут освіти дорослих, Університетська мережа навчання

протягом усього життя, Асоціація безперервного навчання, Угорське товариство народних середніх шкіл.

Освіта дорослих в Угорщині ґрунтується на таких принципах: використання інформаційних та комунікаційних технологій; створення курсів навчання на робочому місці; формування партнерських відносин в галузі навчання та розвитку шляхом включення соціальних партнерів з метою подальшого вдосконалення та підвищення ефективності всієї системи подальшого навчання; введення національної премії та фінансових стимулів для роботодавців, які підтримують навчання на робочому місці на основі моделей західної Європи; перспективи неформального навчання та альтернативних форм навчання; розвиток дистанційного навчання.

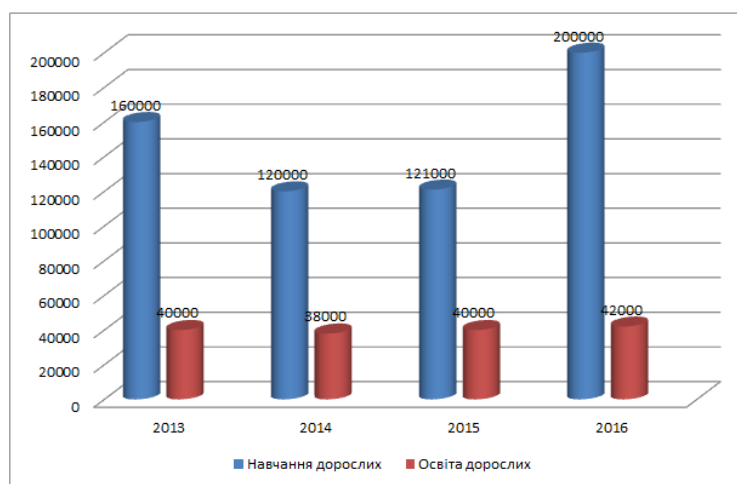

Рис. 1. Кількість дорослого населення, що навчається, в Угорщині (за даними Центрального статистичного бюро)

Розглянемо цільову аудиторію РЦОД. Більшість дорослого населення в Угорщині віддає перевагу шкільній та університетській освіті, але в останні роки характерним є зростання інтересу до процесу освіти дорослих (Рис.1.). В 2016 р. кількість дорослого населення, що навчалось в закладах освіти дорослих становила 200 000, що на 40 тис. осіб більше, ніж у 2011 р. [4].

Розглядаючи кількість дорослого населення, що навчається у регіональних центрах освіти дорослих у 2011 р. та 2016 р., можемо зазначити, що у 2016 р. кількість дорослих, що навчаються в центрах освіти дорослих зросло від 25,2% до 30,5%, що на 5,3% більше, ніж у 2011 р. Найбільше зростання (на 8,2%) спостерігаємо у віковій групі 50–54 рр., найменше (0,9%) – у 25–34 рр. У середньому на 7,1% збільшилась кількість учасників віком 35 років і старше (рис. 2) [4].

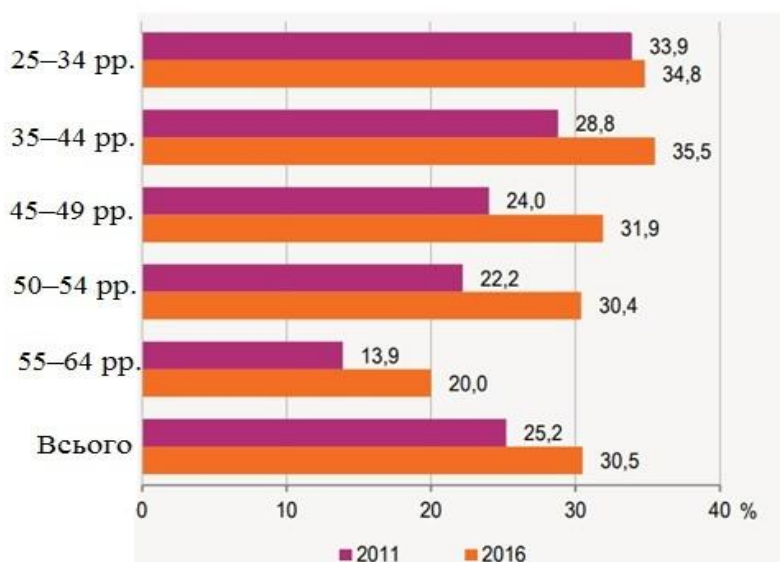

Рис. 2. Кількість дорослого населення, що навчається в центрах освіти дорослих за різними віковими групами (за даними Центрального статистичного бюро)

Контракт на навчання дорослих укладається в обов'язковому порядку і має включати:

- професійну кваліфікацію, яку здобуває учасник/слухач курсів;
- мету навчання;
- основні професійні знання і навички, які здобуває учасник/слухач;
- правила оцінювання та моніторинг успішності учасника/слухача;
- кількість можливих пропусків (як з поважної, так і без поважної причини);
- наслідки порушення умов контракту;
- умови складання іспиту;
- форма складання іспиту;
- професійні кваліфікаційні вимоги;
- місце навчання;
- тривалість і графік навчання;
- розмір плати за навчання, іспити та інші обов'язкові витрати [8].

Важливого значення набуває питання фінансування центрів освіти дорослих, що здійснюється трьома способами: індивідуальне (кошти поступають від учасників освітніх програм освіти дорослих, які в обов'язковому порядку заключають з РЦОД контракт на навчання для дорослих); державне (включаючи підтримку від центрів зайнятості і тендерів, які проводить ЄС); за рахунок роботодавців і компаній, які навчають своїх співробітників [8].

Отже, на основі теоретичного аналізу функціонування регіональних центрів освіти дорослих в Угорщині нами виявлено, що їх ефективна діяльність значною мірою залежить від законодавчого забезпечення, яке в Угорщині розгалужене і постійно оновлюване. Виявлено типи фінансування РЦОД: індивідуальне, державне і за рахунок роботодавців і компаній, які навчають своїх співробітників. Розкрито 4 основні категорії (А, В, С, D) курсів освіти дорослих. При кількісній та якісній характеристиці цільової аудиторії РЦОД виявлено, що кількість дорослих, що навчаються в центрах освіти

дорослих зростає в середньому на 5,3%, а найбільше зростання (на 8,2%) спостерігається у віковій групі 50–54 рр.

Література

1. 16/2014. (IV. 4.) NGM rendelet a felnőttképzési nyelvi programkövetelmények nyilvántartásba vételének követelményeiről és eljárási rendjéről, valamint a nyelvi képzés követelményei teljesítésének igazolásáról. URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1400016.ngm>.
2. 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről. – URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1300077.TV>
3. 393/2013. (XI. 12.) Korm. Rendelet a felnőttképzési tevékenység folytatásához szükséges engedélyezési eljárásra és követelményrendszerre, a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásának vezetésére, valamint a felnőttképzést folytató intézmények ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról. – URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300393.kor>.
4. A felnőttképzésben való részvétel finanszírozási forma szerint. 2016. 01. 31-i megtekintés. – URL: www.osap.nive.hu.
5. Bajusz K., Németh B. Felnőttoktatási felfogások a 20. században. Andragógia Szöveggyűjtemény I. Pécs: Publikon Kiadó, 2011. C.2000.
6. EAEA – Country report of Adult Education in Hungary. 2013. – URL: <http://www.eaea.org/doc/pub/Country-Report-on-Adult-Education-in-Hungary.pdf>.
7. Farkas É. A szak-és felnőttképzés gyakorlata. Szeged: SZTE JGYPK, 2013. C.84.
8. Regionális felnőttképzési és szolgáltató központ működési rendje. 2016. – URL: https://uni-eszterhazy.hu/public/uploads/rfszk-mukodesi-rend-sk_582eaeab3ef2b.pdf

ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦЕНТРІВ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У РЕСПУБЛІЦІ АВСТРІЯ

Марусинець М. М.

marusynetsm@ukr.net

**Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України**

«Вчитися ніколи не пізно» – девіз Європейської спільноти (ЄС) у галузі освіти дорослих. Ніколи не пізно відкрити для себе багатолічність Європи, зрозуміти, що її кордони ні в якому разі не збігаються з кордонами ЄС, а також, можливо, і те, що сьогодні в сусідніх східних і південних регіонах Європи освіту дорослих і навчання протягом усього життя є ключовими факторами, які зумовлюють позитивне планування майбутнього. Навчання упродовж усього життя може стати інструментом, який допоможе сформувати відносини між ЄС і сусідніми країнами в руслі конструктивних і плідних, що ґрунтується на розділеному сприйнятті європейських цінностей, а не тільки на більш-менш нестійких угодах між урядами [1].

Про девіз «Вчитися ніколи не пізно» не повинні забувати і люди, відповідальні за прийняття таких рішень, оскільки не у всіх регіонах Європи потенціал і важливість освіти дорослих отримує належну увагу. Тільки сучасна система навчання упродовж усього життя може забезпечити економічну конкурентоспроможність і громадський консенсус. Ця залежність визнана ЄС з 2000 р. і включена в Лісабонську декларацію для подальшого планомірного